



HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

Asia: Vastaselitys HUS-yhtymän lausuntoon asiassa 5319/03.04.04.04.09/2024

Valittaja: Hangon kaupunki
Bulevardi 6
00190 Hanko
puhelin 040 0918034
sähköposti hanna.hoglund@hanko.fi

VASTASELITYS

1. Taustaa

Helsingin hallinto-oikeus on varannut Hangon kaupungille tilaisuuden antaa kirjallinen vastaselitys asiassa, joka koskee Hangon kaupungin, Inkoon kunnan, Lohjan kaupungin ja Siuntion kunnan tekemiä valituksia HUS-yhtymän yhtymähallituksen 17.6.2024 tekemästä päätöksestä § 80 talouden sopeuttamisohjelmasta ja palveluverkkotyöstä.

HUS-yhtymähallitus on 2.12.2024 lausunnossa esittänyt, että valitukset tulee hylätä perusteettomina. Yhtymähallitus katsoo, että valituksen kohteena oleva päätös ei ole syntynyt virheellisessä järjestyksessä, yhtymähallitus ei ole ylittänyt toimivaltaansa eikä päätös ole muutenkaan lainvastainen.

HUS-yhtymä ei ole lausunnossaan ottanut lainkaan kantaa osaan Hangon kaupungin valituksessa esitettyihin perusteluihin valituksenalaisen päätöksen kumoamiselle (kappale 1.4. ”Päätöksen tosiasialliset vaikutukset ja informointi” sekä kappale 1.5. ”Tasa-arvo väestöryhmien välillä erityisesti naisten ja perheiden palvelujen saatavuudessa”). Tämän johdosta Hangon kaupunki toistaa valituksensa kappaleissa 1.4. ja 1.5. esittämänsä perustelut HUS-yhtymän päätöksen 17.6.2024 § 80 kumoamiselle kokonaisuudessaan.

Tämän lisäksi Hangon kaupunki viittaa kaikkiin valituksessaan esille tuomiinsa perusteluihin valituksen hyväksymiselle ja päätöksen kumoamiselle sekä lausuu yhtymähallituksen 2.12.2024 päivätystä lausunnossa esittämien perustelujen osalta seuraavaa.

2. Vastaselityksen perustelut

2.1. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen, kuntien ja kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet

2.1.1. HUS-järjestämissopimus sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kannanotto

HUS-yhtymähallitus ei ota lausunnossaan kantaa Hangon kaupungin valituksessaan esille tuomaan seikkaan, että päätöksenteossa ei ole lainkaan huomioitu HUS-järjestämissopimuksen henkeä tai Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen selvää kannanottoa palveluverkkomuutoksista. HUS-yhtymähallitus ei myöskään perustele, minkä vuoksi HUS-järjestämissopimusta tai HUS-yhtymähallituksen kannanottoa ei tarvitsisi ottaa huomioon. HUS-yhtymähallitus on siten toiminut päätöksenteossa täysin omavaltaisesti kunnioittamatta lainkaan HUS-yhtymän perustamisen lähtökohtia, joiden perusteella on itsestään selvää, että HUS-yhtymän toiminta tulee järjestää yhteistyössä hyvinvointialueiden, hyvinvointialueiden jäsenkuntien sekä Helsingin kaupungin kesken.



Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen hallituksen lausunnossa 22.4.2024 todetaan nimenomaisesti muun muassa seuraavaa:

- **Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ei kannata** Lohjan sairaalan synnytysosaston lakkauttamista.
- Lohjan sairaalan osalta tulee tarkastella vaikutusten arviointia ja palveluverkkoselvityksen aikataulua **yhdessä hyvinvointialueen kanssa**.
- Synnytysten lopettamisen ja leikkaustoiminnan muutosten vaikutuksista **tulee tehdä laajempi kokonaisarviointi**. Tässä tulee huomioida kesäsulun 2024 kokemukset sekä arvioida ehdotettujen toiminnan muutosten vaikutukset muiden HUS:n alueen synnytysyksiköiden kykyyn hoitaa synnyttäjät myös ruuhkahuippuina, henkilöstön saatavuuteen, kielellisten ja muiden palvelujen saatavuuteen, alueelliseen kriisivalmiuteen, sekä vaikutuksista ensihoitoon ja sairaankuljetuksiin.
- Selvityksessä tulee huomioida myös **Raaseporin päivystyksen mahdollisten muutosten vaikutukset Lohjan päivystyksen kuormitukseen**.
- Selvityksen tulee olla käytössä **ennen kuin tehdään päätöstä vuodelle 2026** suunnitelluista Lohjan sairaalan muutoksista.
- Palveluverkkoon liittyviä kehittämissuunnitelmia olisi hyvä käsitellä myös **HUS-järjestämissopimuksessa sovitussa taktisen tason ryhmissä**, joiden tavoitteena on sujuvoittaa Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välistä yhteistyötä.
- HUS-yhtymän esityksessä palveluverkon kehittämisestä **ei ole riittävän tarkalla tasolla kuvattu** sitä, miten palveluverkon muutokset vaikuttavat henkilöstöön, tuottavat säästöä, parantavat erikoissairaanhoidon palvelujen saatavuutta ja tukevat peruspalvelujen vahvistamista.
- **Merkittävien uudistusten valmistelussa tarvitaan tiivistä yhteistyötä**, koska Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue ja HUS-yhtymä ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti sidoksissa toisiinsa.
- **Asukkaiden näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista työstää hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän palveluverkkotyötä yhteistyössä**. Vaikutukset esimerkiksi **yksilön kielellisten oikeuksien toteutumiseen** tulee ottaa huomioon palveluverkon kehittämisen osalta. Vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida, että **ruotsinkielisten osuus Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on huomattava**.
- Lisäksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen **lakisääteisenä tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistä koko maassa**.

Yhtymähallitus ei ole sen enempää päätöksessään kuin valitukseen antamassaan lausunnossa millään tavoin perustellut, miksi asiassa ei ole annettu merkitystä millekään Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunnossaan esille nostamista seikoista.

HUS-yhtymä ei ole myöskään millään tavoin osallistanut toiminta-alueensa kuntia tai kaupungeja päätöksentekoon. HUS-yhtymähallitus toteaa lausuntonsa kohdassa 3.2. ”Yhteistoiminta kunnan tai kaupungin kanssa”, että useassa valituksessa esitetty vaatimus siitä, että HUS-yhtymän olisi



tullut tehdä yhteistyötä alueen kuntien kanssa päätöksen valmistelun aikana, tiedottaa asiasta ja pyytää kunnilta lausuntoja, ei perustu lakiin. Edellä sanottu HUS-yhtymän näkemys perustuu Itä-Suomen hallinto-oikeuden¹ 3.5.2024 antamaan päätökseen 1055/2024, jonka perusteella jäsenkunnilla ei ole hallintolain 34 §:ssä tarkoitettua asianosaisasemaa hyvinvointialueen tekemissä päätöksissä.

HUS-yhtymän näkemyksen mukaan hallintolain 34 §:n mukaisen asianosaisaseman puuttuminen HUS-yhtymän toiminta-alueen kunnilta tarkoittaa siten sitä, että HUS-yhtymällä ei olisi minkäänlaista yhteistoiminta- tai kuulemisvelvoitetta suhteessa toiminta-alueensa kuntiin. Lisäksi edellä kappaleessa 2.1.1 todetusti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunnon täydellinen huomiotta jättäminen osoittaa myös sitä, että HUS-yhtymän näkemyksen mukaan sillä ei ole myöskään minkäänlaista yhteistoimintavelvoitetta ja velvollisuutta huomioida alueensa hyvinvointialueiden lausuntoja.

Edelleen HUS-yhtymä perustelee toiminta-alueensa kuntien kuulemisen tarpeettomuutta sillä, että valituksissa viitatuilla HVAL 29 §:n tarkoittamilla osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksilla ei lain sanamuodon mukaan tarkoiteta kuntia tai kaupunkeja.

On totta, että sanamuotonsa mukaan HVAL 29 §:ssä oikeus osallistua ja vaikuttaa on hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä, mutta luonnollisesti hyvinvointialueen kunnat edustavat kuntalaisiaan jo kuntalain perusteella. Kuntalain tarkoituksena on muun muassa luoda edellytykset kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiseksi, ja kuntalaiset valitsevat kunnallisvaaleissa valtuuston edustamaan kuntalaisia. Siten luonteva keino myös HUS-yhtymälle olisi ollut täyttää HVAL 29 §:ssä asetettu velvollisuus osallistaa ja kuulla kuntalaisia kuulemalla hyvinvointialueiden jäsenkuntia kuntalaisten edustajina.

Se seikka, että kunnat ja kaupungit eivät suoraan ole HVAL 29 §:ssä tarkoitettuja asukkaita tai palvelukäyttäjiä, ei poista HVAL 29 §:ssä asetettua velvollisuutta osallistaa kuntien asukkaita ja palvelunkäyttäjiä.

HVAL 29 §:n mukaan ja osallistamista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti muun muassa järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja, selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa ja suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa.

HUS-yhtymä ei ole valmistellessaan valituksen kohteena olevaa päätöstä toteuttanut mitään edellä mainituista, tai ylipäänsä yhtään mitään kuntalaisia päätöksentekoon osallistavia toimenpiteitä, vaan HUS-yhtymä on täysin laiminlyönyt HVAL 29 §:ssä asetetun velvollisuuden antaa kuntalaisille ja palvelunkäyttäjille oikeus osallistua ja vaikuttaa palveluverkkoa koskevaan suunniteluun.

Edellä sanotun lisäksi HUS-yhtymä on laiminlyönyt HL 41 §:ssä asetetun veloitteen antaa vaikuttamismahdollisuus muulle kuin asianosalle, jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin. viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta. HUS-yhtymä perustelee HL 41 §:ssä säädetyn veloitteen laiminlyöntiä sillä, että koska synnytystoiminnan osalta palveluverkkomuutosten vaikutukset

¹ Oikeuslähdeopin mukaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännöllä on vahvaa painoarvoa; sen sijaan hallinto-oikeuksien ratkaisukäytännöllä ei ole oikeuslähteenä yhtä vahvaa oikeuslähteenä.



kohdistuvat selvästi alle 10 %:iin HUS:in yhden erikoisanan yhdestä toiminnosta, vaikutuksia ei voitaisi pitää HL 41 §:ssä tarkoitetulla tavalla huomattavina.

HUS-yhtymän näkemys palveluverkkomuutosten vaikutusten vähäisyydestä on subjektiivisuudessaan lähes absurdi. On täysin kohtuutonta väittää, etteikö palveluverkkomuutoksilla, joilla on huomattavan merkittävä vaikutus kaikkien valituksen jättäneiden kuntien kaikkiin synnyttäjiin sekä todennäköisesti myös naisten- ja lastentautipotilaisiin, olisi huomattava merkitys vain sen takia, että kyse on suhteellisesti pienestä osasta palveluja. Väite tarkoittaa käytännössä sitä, että muiden kuin pääkaupunkiseudulle sijoittuvia palveluja koskevilla muutoksilla ei voisi koskaan olla huomattavaa vaikutusta, koska muiden kuin pääkaupunkiseudun kuntien asukasmäärät ovat suhteessa huomattavasti pienemmät.

Edellä sanottu osoittaa, että HUS-yhtymä ei ole päätöksenteossaan huomionnut lainkaan toiminta-alueensa hyvinvointialueita, hyvinvointialueiden jäsenkuntia tai toiminta-alueensa asukkaita. HUS-yhtymän näkemys ja sen toteuttama omavaltainen toimintamalli on täysin HUS-järjestämissopimuksen hengen vastaista.

2.2. Kielellisten oikeuksien toteutuminen

HUS-yhtymähallitus esittää lausunnossaan, että palveluverkkomuutoksella ei olisi merkittävää vaikutusta kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Kuten yhtymähallitus lausunnossaan toteaa, JärjL 5.1 §:n mukaan terveydenhuolto on järjestettävä HUSissa sekä suomeksi että ruotsiksi siten, että potilas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Tämä velvoite koskee myös synnytystoimintaa.

Kielellisten oikeuksien toteutumisen osalta HUS-yhtymähallitus viittaa palveluverkkopäätöksen taustaselvitykseen ja esittää siinä todetun, että Porvoon sairaalan henkilöstö on merkittävän kaksikielisiä (kielenkäyttölisää vuonna 2020 on saanut 349 henkilöä eli 65,8 % henkilöstöstä), kun taas Lohjan sairaalassa puolestaan kielenkäyttölisää saavien osuus on selvästi vähäisempi (125 henkilöä eli 19,7 % henkilöstöstä). Yhtymähallitus toteaa edelleen, että Meilahden, Jorvin ja Peijaksen alueella (entinen Hyks-sairaanhoidoalue) kielenkäyttölisää sai 1928 henkilöä (12,8 % henkilöstöstä) ja Naistenklinikalla kielenkäyttölisää sai 12,0 % henkilöstöstä.

Yhtymähallituksen näkemyksen mukaan palveluverkkomuutosten arvioidut vaikutukset omakieliseen palveluun eivät siten olisi merkittäviä, koska Porvoon sairaalaan ehdotetut muutokset ovat sairaalan kokonaisuuteen nähden vähäisiä eikä Lohjan ja entisen Hyksin sairaanhoidoalueen välinen ero kielellisessä palvelukyvyssä ole yhtymähallituksen mielestä suuri. Myöskään ero Lohjan sairaalan ja Naistenklinikalla kielellisessä palvelukyvyssä ei yhtymähallituksen näkemyksen mukaan ole merkittävä.

On syytä huomioda, että yhtymähallituksen vertailun kohteeksi ottama kielenkäyttölisää saavan henkilöstön osuus ei suinkaan osoita sitä, kuinka suuri osa Lohjan sairaalassa työskentelevästä henkilöstöstä tai naistenklinikalla työskentelevästä henkilöstöstä on ruotsinkielisiä, vaan ainoastaan sen, kuinka suuri osa henkilöstöstä hallitsee kummatkin kotimaiset kielet kielenkäyttölisään oikeuttavalla tasolla.

Erityisesti kun otetaan huomioon, että Lohjan sairaala kuuluu sekä Hangon että Raaseporin työssäkäyntialueeseen, joissa keskimäärin ruotsinkielisen väestön osuus on yli puolet, on oletettavaa, että Lohjan sairaalan henkilöstöstä on huomattavasta suurempi osa ruotsinkielentaitoisia kuin 19,7 % henkilöstöstä. Sellaisten äidinkielenään ruotsia puhuvien



osuutta, jotka eivät osaa suomen kieltä kielenkäyttölisään oikeuttavalla tasolla, ei ole tilastoitu kielenkäyttölisää saavien osuuteen. Siten tosiasiallisesti synnytystoiminnassa saatavan ruotsinkielisen hoidon saatavuus oletettavasti huononee Lohjan synnytysosaston lopettamisen johdosta huomattavasti enemmän kuin yhtymähallituksen lausunnossa annetaan ymmärtää.

Edellä esitetysti yhtymähallituksen lausunnosta ei ylipäänsä käy ilmi, kuinka paljon Lohjan sairaalan synnytysosaston lakkauttaminen tosiasiasa vaikuttaa kielellisten oikeuksien toteutumiseen, eikä päätöksenteon taustamateriaalista ilmene, että vaikutusta kielellisten oikeuksien tosiasialliseen toteutumiseen olisi tutkittu muutoin kuin vertailemalla kielenkäyttölisää saavan henkilöstön osuuksia.

Lisäksi yhtymähallituksen näkemys, jonka mukaan kielenkäyttölisää saavan henkilöstön osuuden lasku 19,7 %:sta 12 %:iin ei olisi suuri, edustaa varsin subjektiivista, ilmiselvästi ainoastaan entisen Hyks-sairaanhoitoalueen asukkaiden kielijakauman huomioivaa näkökulmaa. Kielilisää saavien osuuden lasku 19,7 %:sta 12 %:iin huonontaa kielellisten oikeuksien toteutumista huomattavasti. Sanottu lähes 8 prosenttiyksikön lasku merkitsee yli 37 % laskua kielenkäyttölisää saavien työntekijöiden määrässä eli mahdollisuus omakieliseen palveluun huononee merkittävästi. Kun huomioidaan, että synnytyslaitokselle tullaan useimmiten ilman ennakkovarausta ja Hangon alueella kuntalaisista ruotsinkielisiä on 42,3 % ja Raaseporin alueella 63,6 %, on varsin epätodennäköistä, että Naistenklinikan ruotsinkielitaitoisista työntekijöistä joku sattuisi olemaan juuri sillä hetkellä sairaalan synnytysosastolla töissä vapaana ottamaan vastaan synnyttämään tulevan ruotsinkielisen asiakkaan.

Yhtymähallituksen lausunnossa ei myöskään oteta kantaa Hangon kaupungin valituksessaan esille nostamaan seikkaan, että yhtymähallituksen päätöksenteossa ei ole lainkaan otettu huomioon HUS:n kansalliskielilautakunnan (Nationalspråksnämnden) linjausta kielellisten oikeuksien toteutumisesta Lohjan sairaalan synnytysosaston lakkauttamisen johdosta. Edellä kappaleessa 2.1.1. todetusti HUS-yhtymän päätöksenteossa ei ole myöskään huomioitu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunnossa esitettyä vaatimusta, että synnytysten lopettamisen ja leikkaustoiminnan muutosten vaikutuksista tulee tehdä laajempi kokonaisarviointi, jossa tulee muun muassa arvioida toiminnan muutosten vaikutukset muiden HUS:in alueen synnytysyksiköiden kielellisten palvelujen saatavuuteen. Yhtymähallituksen lausunnossaan vertailema kielenkäyttölisää saavien osuus ei ole riittävä selvitys ruotsinkielisen palvelun saatavuuden osalta, koska vertailussa ei edes käy ilmi ruotsinkielisen palvelun saatavuus ennen tai jälkeen palveluverkkomuutoksen.

2.3. Yhteistoiminta henkilöstön kanssa

Muun muassa Hangon kaupungin valituksen yhtenä perusteena olleen yhteistoimintavelvoitteen laiminlyönnin osalta HUS-yhtymähallitus toteaa, että asian valmistelussa olisi toimittu sen mukaan mitä yhteistoiminnasta hyvinvointialueilla on säädetty, koska palveluverkkoasiaa on käsitelty HUS:in henkilöstötoimikunnassa 20.3.2024 § 37 ja 17.4.2024 § 49.

Yhtymähallitus ei kuitenkaan ota lainkaan kantaa Hangon kaupungin valituksessaan esille tuomaan seikkaan, että HUS:n naisten ja lastentautien tulosalueen johtaja ilmoitti vasta syyskuun alussa 2024, eli edellä mainittujen HUS:n henkilöstötoimikunnan kokousten jälkeen, että Lohjan sairaalan synnytystoiminta siirretään muihin HUS:n sairaaloihin jo joulukuussa 2024. Kuten Hangon kaupungin valituksessa on todettu, pöytäkirjamerkintää jo joulukuussa 2024 tapahtuvasta Lohjan sairaalan synnytysyksikön lakkauttamisesta ei ole yllä mainittuja HUS:n henkilöstötoimikunnan kokousta ennen pidetyissä yhtymähallituksen kokouksissa, vaan henkilöstötoimikunnan pöytäkirjassa 17.4.2024 nimenomaisesti todetaan seuraavaa:



”Jotta muutokset pystytään toteuttamaan turvallisesti, Lohjan sairaalan profiilinmuutoksen toimeenpano tapahtuisi vuonna 2026 ja Porvoon sairaalan vuonna 2027”.

Edellä sanotun perusteella on ilmeistä, että Lohjan sairaalan synnytysosaston yhtäkkistä sulkemista yli vuosi aiemmin kuin henkilöstölle on alun perin ilmoitettu, ei ole käsitelty asianmukaisesti henkilöstön kanssa, eikä asian valmistelussa siten ole noudatettu yhteistoimintavelvoitetta.

3. Vastine oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimukseen

HUS-yhtymähallitus vaatii kutakin valittajaa korvaamaan HUS-yhtymän oikeudenkäyntikulut asiassa korkolain mukaisine viivästyskorkeineen. Hangon kaupunkia kohden ne ovat 170 euroa. Oikeudenkäyntikulut muodostuvat asian valmisteluun käytetystä ajasta.

Hallintolainkäyttölain 74 §:n mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä.

Käsillä oleva oikeudenkäynti ei ole aiheutunut Hangon kaupungin virheestä. Ylipäänsä Hangon kaupunki ei ole millään tavoin osallistunut valituksen kohteena olevan päätöksen tekemiseen, eikä HUS-yhtymän päätöksestä valittamista voida missään tapauksessa pitää hallintolainkäyttölain 74 §:ssä tarkoitettuna viranomaisen virheenä.

Siten HUS-yhtymähallituksen vaatimus oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta tulee hylätä perusteettomana.

4. Lopuksi

HUS-yhtymän yhtymähallituksen päätös 17.6.2024 § 80 ilmentää alueellisesti ja kielellisesti epätasa-arvoista toimintamallia, jossa pienten, kaksikielisten kuntien asukkaiden oikeuksille ei anneta merkitystä. Päätöksen valmistelu, jossa Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunnot ei ole annettu merkitystä, eikä HUS:in alueen kunnille tai kuntalaisille ole annettu minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa tai osallistua päätöksentekoon, ilmentää HUS-yhtymän omavaltaista toimintamallia, joka on täysin HUS-järjestämissopimuksen hengen vastaista. Edellä mainituin perustein Hangon kaupunki toistaa vaatimuksensa, että Helsingin hallinto-oikeus kumoaa HUS-yhtymän yhtymähallituksen päätöksen 19.8.2024 § 99 ja kieltää päätöksen täytäntöönpanon, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

Hangossa 28.1.2025

Hangon kaupunginhallitus